

Европейски съд по правата на човека

Хю Джордан срещу Обединеното кралство
(Hugh Jordan v. the United Kingdom)

Жалба № 24746/94

Решение от 4 май 2001 г. на III-то отделение на Съда, станало окончателно на 4 август 2001 г.

(резюме)*

Чл. 2: право на живот (процедурен аспект); **чл. 6, т. 1:** право на достъп до правосъдие; **чл. 13:** право на ефективни вътрешноправни средства за защита; **чл. 14:** забрана за дискриминация при упражняване на правата по Конвенцията

Задължението за защита на правото на живот в чл. 2, тълкувано съвместно с общото задължение на държавите по чл. 1 да "осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в Конвенцията", имплицитно изисква съществуването на някаква форма на ефективно официално разследване, когато в резултат на употребена от властите сила има убити. Властите трябва да действат по собствена инициатива още при узнаването за случая, а не да чакат формално подаване на жалба.

Отговарящите за разследването и тези, които го провеждат, трябва да бъдат независими от участвалите в събитията длъжностни лица не само йерархически и институционално, но и реално.

С оглед запазване на общественото доверие трябва да има достатъчно публично участие и контрол върху разследването. Най-близките роднини на жертвата трябва задължително да участват в степента, нужна да защитят законните си интереси.

Разследването трябва да се предприеме без отлагане и да се води експедитивно.

Фактите по делото

Фактите по делото и по-специално какво точно се е случило при стрелбата срещу Пиърс Джордан на 25 ноември 1992 г., са предмет на спор между страните. На тази дата Пиърс Джордан (на 22 г.), син на жалбоподателя, бил убит в Белфаст от полицаи на Кралската полиция на Ълстър (RUC), по-нататък посочван като сержант А. В официалното съобщение на полицията до медиите се казвало, че неин екип преследвал кола по Фолс Роуд и я принудил да спре, след което в резултат на няколкото изстрела от страна на полицаите фатално бил ранен шофьорът на колата, недалеч от мястото, където я изоставил. Никакво оръжие, боеприпаси, експлозиви, маски или ръкавици не били намерени в колата, а шофьорът Пиърс Джордан бил невъоръжен.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

В заключението от аутопсията се посочвало, че лицето е било пронизано от три куршума, дошли откъм гърба му и отляво, без да се указва тяхната последователност.

Четири цивилни лица били свидетели на стрелбата и на 26 ноември 1992 г. дали следните оспорвани от правителството показания пред Комитета за правосъдие (неправителствена правозащитна организация в Белфаст). Четиримата вървели заедно по Фолс Роъд и след като подминали полицейския участък на Андерсънтаун около 5 ч. следобед, забелязали две паркирани полицейски коли без отличителни знаци и със загасени фарове, всяка от които с по трима полицаи. Те продължили, но чули трясък зад себе си и видели на отсрещната страна на платното как едната полицейска кола, изпреварвайки и избутвайки колата на Пиърс Джордан към тротоара, спряла пред нея, докато другата я доближила и ударила отзад. Пиърс Джордан излязъл от спрялата кола олюлявайки се и залитайки пресякъл платното в посока към четиримата свидетели, следван от четирима полицаи. Когато стигнал бялата разделителна линия по средата на платното, един полицай, намиращ се на около 12 фута (малко повече от 3,5 м.), стрелял неколккратно, като никой от полицаите словесно не предупредил или призовал бягачия да спре. Свидетелите не забелязали нищо в ръцете на Пиърс Джордан или нещо заплашително в поведението му. Някои от изстрелите го уцелили, той направил още няколко крачки олюлявайки се, след което се обърнал с лице към полицаите, които настигайки го псували и наврели лицето му в земята, където го ритали и обискирали. Обискирана била и колата му. Четиримата очевидци отишли в болницата, където Пиърс Джордан бил откаран с линейка и където, по техни думи, органите за държавна сигурност се държали враждебно и ги заплашвали.

Жалбоподателят твърди, че преди официалното съобщение на полицията е имало няколко неофициални такива, широко разпространени сред медиите, че в колата били намерени ръкавици, маски, оръжие и бомби. В официалното съобщение на RUC се сочело, че случаят ще се разследва от неин заместник-директор, който не е от Белфаст, а по-късно било съобщено, че Независимата комисия за жалби против полицията (ICPC) ще упражнява надзор над разследването на RUC.

На 26 ноември 1992 г. сутринта сержант А, член на специална обучена в антитероризъм полицейска част, бил разпитан от главен инспектор от отдела за разследване на престъпления на RUC, в присъствието на адвоката му и на представител на ICPC. На 30 март 1993 г. бил разпитан повторно в присъствието на адвоката му, като му били зададени допълнителни въпроси относно местоположението и действията му по време на стрелбата. Той обяснил, че при продължилата няколко часа антитерористична полицейска операция възприел като агресивност обръщането на починалия към него с ръце надолу и извън видимост и в този кратък миг го приел като заплаха за живота си. Бил убеден, че няма друга алтернатива, освен да стреля. Били обследвани колите и били разпитани останалите участвали полицаи и военни. По време на разследването полицията отпратила призови във вестниците и по радиото евентуални свидетели-очевидци да се явят и дадат показания за случилото се, в резултат на което няколко граждани дали показания пред нея и впоследствие на коронерското разследване. През май 1993 г. RUC приключила полицейското разследване и представила доклада си на прокурора.

На 3 юни 1993 г. ICPC изразила в писмо до семейството на жалбоподателя мнението, че този доклад относно наказателното разследване на стрелбата я удовлетворява. На 15 юни 1993 г. RUC писмено уведомила жалбоподателя, че документацията е изпратена на главния прокурор, но на семейството не била дадена никаква информация относно съществуването на заключенията на RUC. През ноември с.г. прокуратурата изпратила до началника на RUC и до неправителствената организация Комитет за правосъдие (CAJ) заключение за отказ да се предприеме наказателно преследване във връзка със съдбоносната стрелба по Пиърс Джордан, поради липсата на достатъчно доказателства за търсене на нечия наказателна отговорност. На 11 февруари 1994 г. Отделът за жалби и наказания при RUC писмено уведомил жалбоподателя за изпращането на доклада във връзка със стрелбата до ICPC, която на 31 август 1994 г. писмено го известила, че след внимателна проверка на всички обстоятелства по случая е стигнала до заключението, че липсват достатъчно доказателства за търсене на дисциплинарна отговорност от съответните полицейски служители.

На 29 ноември 1993 г. RUC уведомил коронера¹ за решението на главния прокурор да не повдига обвинение, при което коронерът решил да проведе отделно разследване (inquest). Той получил документацията по случая от RUC почти година по-късно - на 4 ноември 1994 г. - и обявил 4 януари 1995 г. за начало на коронерското разследване (inquest), за което уведомил заинтересованите страни. Междувременно преди тази дата министърът на отбраната и министърът за Северна Ирландия издали надлежни удостоверения, с които посочвали разкриването на коя информация по тяхно мнение би било във вреда на обществения интерес с оглед на националната сигурност, респективно излагането на риск на разузнавателните операции на RUC. Било поискано също самоличността на определени свидетели-военнослужещи да не бъде разкривана и те да дават показания скрити зад параван, които искания коронерът удовлетворил.

На коронерското разследване надлежно били представлявани както жалбоподателят и семейството му (от солиситор и адвокат), така и RUC. Разпитани били 19 свидетели, включително жалбоподателя, 8 цивилни лица, трима войника, 7 полицаи и патолог. Сержант А информирал коронера, че няма да се яви. Междувременно неправителствената организация Комитет за правосъдие представила показанията на нов свидетел-очевидец, шофьор на такси, поради което семейството на Пиърс Джордан поискало прокурорът да преразгледа решението си относно повдигане на обвинение, но той отказал. През март 1995 г. адвокатите на жалбоподателя поискали от коронера да се отведе поради пристрастност, което не било прието.

Жалбоподателят получил безплатна правна помощ за предявяване на иск за обезщетение пред граждански съд, който завел на 7 декември 1992 г. Производството все още е висящо.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 2 от Конвенцията

¹ Следовател при смъртни случаи - бел. пр.

А. Аргументите, изложени пред Съда

94-95. Жалбоподателят твърди, че е налице нарушение на чл. 2, тъй като синът му Пиърс Джордан е лишен от живот противозаконно и не е проведено ефикасно разследване на обстоятелствата около смъртта му. Той се оплаква, че смъртта е причинена в резултат на неоправдана и непропорционална употреба на сила от полицейски служител на Кралската полиция на Ълстър (RUC) и че синът му е жертва на политиката, прилагана в Северна Ирландия от правителството на Обединеното кралство, да се стреля до причиняване на смърт. Позовава се на доклади на Амнести Интернешънъл и на Хюман Райтс Уоч², както и на констатациите на г-н Джон Сталкер, старши полицески служител, провел разследване по обвинения за подобна политика. Жалбоподателят смята, че настоящият случай не би могъл да се разглежда изолирано от другите случаи на употреба на смъртоносна сила от държавните служби за сигурност в Северна Ирландия. Анализът на причинените по този начин смъртни случаи между 1969 г. и 1994 г. показвал съществуването на практика заподозрените да бъдат произволно убивани, вместо арестувани. Съществували редица общи характеристики, като предварително планиране въз основа на информация от доносници, разгръщане на специализирани военни или полицейски части и максимална употреба на сила. В случая сержант А, при липса на доказателства, че Пиърс Джордан е въоръжен, стрелял направо в горната част тялото му, без да опита да го рани или да се скрие зад бронираната си кола, за да се предпази. Това не можело да се приеме за употреба на минимум или пропорционална сила.

97. Жалбоподателят се оплаква и от липсата на ефикасно официално разследване на убийството, при спазване на международните стандарти, определени в Протокола от Минесота (протокол-образец, публикуван в Наръчник на ООН за ефикасно предотвратяване и разследване на незаконни, произволни и прибързани екзекуции). Извършеното полицейско разследване, ролята на главния прокурор и разследването на коронера били незадоволителни и страдали от множество недостатъци.

98-100. Правителството оспорва твърденията на жалбоподателя, че синът му е убит при прекомерна и неоправдана употреба на сила. Смята, че чрез комбинацията от различните съществуващи производства вътрешното право напълно удовлетворява процесуалните изисквания на чл. 2 от Конвенцията.

101. Комисията по правата на човека на Северна Ирландия (представила писмено становище съгласно чл. 36, т. 2 от Конвенцията) счита, че използваните в случая механизми за разследване, поотделно и в тяхната съвкупност, не отговарят на стандартите за ефективност, независимост, прозрачност и бързина.

Б. Преценката на Съда

1. Общи принципи

“102. Чл. 2, който гарантира правото на живот и посочва обстоятелствата, при които лишаването от живот може да бъде оправдано, е една от най-фундаменталните разпоредби на Конвенцията, чието дерогиране е абсолютно недопустимо в мирно време, съгласно [чл. 15](#). Заедно с [чл. 3](#), тя охранява една от

² Авторитетни международни правозащитни организации - бел.пр.

основните ценности на демократичните общества, създали Съвета на Европа. Следователно обстоятелствата, при които лишаването от живот може да бъде оправдано, следва да бъдат тълкувани ограничително. Предметът и целта на Конвенцията като инструмент за защита на отделния човек изискват освен това чл. 2 да се прилага и тълкува така, че гаранциите му да са практически и ефективни (вж. решението от 27.09. 1995 г. по делото [МакКен и др. срещу Обединеното кралство](#)³, А.324, стр. 45-46, §§146-147).

103. Поради значимостта на предоставената от чл. 2 защита, Съдът следва да подлага на най-внимателна проверка случаите на лишаване от живот, като взема предвид не само действията на длъжностните лица, но и всички съпътстващи обстоятелства. Когато разглежданите събития са изцяло или в значителната си част достояние само на властите, както е примерно със задържаните лица под техен контрол, ще възникнат сериозни фактически презумпции относно евентуални наранявания или смърт. В действителност може да се приеме, че тежестта на доказване лежи върху властите, които трябва да дадат удовлетворително и убедително обяснение (вж. решенията по делата *Салман с/у Турция*⁴, [GC], № 21986/93, ECHR 2000-VII, § 100 и *Чакици с/у Турция*⁵, [GC], ECHR 1999-IV, § 85, *Ертак с/у Турция*⁶, № 20764/92 [I отд.], ECHR 2000-V, § 32 и *Тимуртас с/у Турция*⁷, № 23531/94 [I отд.], ECHR 2000-VI, § 82).

104. Текстът на чл. 2, разглеждан в целостта му, показва, че той обхваща не само умишленото лишаване от живот, но и случаите, когато се разрешава "употреба на сила", която може да доведе до лишаване от живот като непреднамерен изход. (...) Всяка употреба на сила трябва да е "абсолютно необходима" за постигане на някоя от целите, визирани в б.б."а" - "с". Този термин сочи, че трябва да се прилага по-стриктен и строг тест за необходимост в сравнение с нормално прилагания за определяне дали действията на държавата са "необходими в едно демократично общество", съгласно вторите точки на [членове 8-11](#) от Конвенцията. Следователно, използваната сила трябва да бъде строго пропорционална на постигането на позволените цели (цитираното по-горе решение МакКен, §§ 148-149).

105. Задължението за защита на правото на живот в чл. 2 от Конвенцията, тълкувано съвместно с общото задължение на държавите по чл. 1 да "осигуряват на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в Конвенция[та]", изисква имплицитно и съществуването на някаква форма на ефективно официално разследване, когато в резултат на употребата на сила има убити (вж. съответно цитираното по-горе решение *МакКен*, стр. 49, § 161 и решението от 19.02.1998 г. по делото *Кайа с/у Турция*⁸, *Reports* 1998-I, стр. 324, § 86). Основната цел на подобно разследване е да осигури ефикасно прилагане на вътрешните правни норми, защитаващи правото на живот, и, когато са замесени държавни служители или органи, да обезпечи отчетността им за настъпили смъртни случаи, за които носят отговорност. (...) [В]ластите трябва да действат по своя собствена инициатива, веднага щом узнаят за случая. Те не могат да оставят на инициативата на най-близките роднини да подадат формално жалба или да

³ McCann and Others v. the United Kingdom

⁴ Salman v. Turkey, решение на голямото отделение

⁵ Çakıcı v. Turkey, решение на голямото отделение

⁶ Ertak v. Turkey

⁷ Timurtas v. Turkey

⁸ Kaya v Turkey

поемат отговорността за провеждането на разследване (вж. например *mutatis mutandis* решението по делото *Илхан с/у Турция*⁹ [GC], № 22277/93, ECHR 2000-VII, § 63).”

106. За да бъде ефикасно разследването на твърдяно незаконно убийство от длъжностни лица, е необходимо отговорните за разследването и онези, които го провеждат, да бъдат независими от участвалите в събитията - не само йерархически или институционално, но и реално (виж решенията по делата *Гюлеч с/у Турция*¹⁰, 27.07.1998 г., *Reports* 1998-IV, §§ 81-82; *Йогур с/у Турция*¹¹[GC], №21954/93, ECHR 1999-III, §§ 91-92; *Ерги с/у Турция*¹², 28.07.1998 г., *Reports* 1998-IV, §§ 83-84, където прокурорът е показал липса на независимост, като е разчитал прекалено на информацията, предоставена от замесените жандармеристи).

107. Разследването трябва да бъде ефикасно и в смисъл да може да доведе до заключение дали употребата на сила е била оправдана или не при дадените обстоятелства (виж цитираното решение *Кайа с/у Турция*, стр. 324, § 87), както и до идентифициране и наказване на отговорните лица (виж цитираното решение *Йогур с/у Турция*, § 88). Това не е задължение за резултат, а за използване на средства. Всеки пропуск в разследването, който не позволява то да установи причината за смъртта или отговорните лице или лица, крие опасност за неспазването на този стандарт.

108. Съществува и имплицитно изискване за своевременност и разумна бързина (виж решенията по делата *Яша с/у Турция*¹³, 02.09.1998 г., *Reports* 1998-IV, стр. 2439-2440, §§ 102-104; цитираното *Чакици с/у Турция*, §§ 80, 87 и 106 и др.) Независимо от възможните трудности, бързото отреагиране на властите при разследване употребата на смъртоносна сила може да се смята за особено важно за поддържане на общественото доверие към тях и за предотвратяване на съмнения за тайни уговорки или търпимост към незаконни действия.

109. По същите съображения трябва да има достатъчно публично участие и контрол върху разследването или неговите резултати с оглед осигуряване на отговорност практически, а не само теоретично. Степента на нужното обществено участие може да е различна в различните случаи, но задължително най-близките роднини на жертвата трябва да участват в производството в степената, нужна да защитят законните си интереси (виж цитираното решение *Гюлеч с/у Турция*, стр. 1733, § 82, където бащата на жертвата не е бил уведомен за решението да не се предприема наказателно преследване; цитираното *Йогур с/у Турция*, § 92, където семейството на жертвата не е имало достъп до следствената и съдебна преписки, и др.).

2. Прилагане на принципите по настоящото дело

a. Относно твърдяната отговорност на държавата за смъртта на *Пиърс Джордан*

⁹ *Ihan v. Turkey*, решение на голямото отделение

¹⁰ *Güleç v. Turkey*

¹¹ *Öğür v. Turkey*, решение на голямото отделение

¹² *Ergi v. Turkey*

¹³ *Yaşa v. Turkey*

110. Безспорно е, че Пиърс Джордан е убит от полицейски служител, когато не е бил въоръжен. Подобна употреба на смъртоносна сила недвусмислено попада в обсега на чл. 2, който изисква това действие да преследва някоя от посочените в т. 2 цели и да е абсолютно необходимо. Налице е поредица несъгласия относно ключови факти, и по-специално дали сержант А е действал въз основа на искрено убеждение, основателно считано за обосновано към онзи момент, но впоследствие оказало се погрешно, че той или друг полицай е изложен на риск от страна на Пиърс Джордан. За да се реши въпросът е необходимо да се прецени дали на видимостта на сержант А е попречила кола, както той твърди, дали същият е извикал предупредително, дали Пиърс Джордан е бил обърнат срещу него или вече е бил с гръб в мига, в който сержант А решил да стреля. Оценка на правдоподобността и надеждността на различните свидетели би била от решаващо значение при наличието на явно противоречие между показанията на полицаите и цивилните свидетели, очевидци на случая.

111-113. Това са и фактите, предмет на две висящи вътрешни производства - гражданското производство, образувано от жалбоподателя, и коронерското разследване. Съдът обаче не смята да се опитва да установява фактите чрез разпит на свидетели, нито да прави изводи относно отговорността за смъртта на сина на жалбоподателя. Европейската комисия е провеждала мисии по установяване на факти в Турция, но когато е ставало дума за приключили поне в първа инстанция наказателни производства, чиято неефективност е била основно оплакване на жалбоподателите. В случая нищо не сочи, че гражданският съд не е в състояние да установи фактите и да се произнесе по законността на лишаването от живот.

114. Съдът няма да прави и анализ на инцидентите през последните тридесет години, за да установи дали те разкриват твърдяната практика за прекомерна употреба на сила от органите на сигурността. Това би надхвърлило пределите на жалбата.

115. Що се отнася до аргумента на правителството, че предявеният от жалбоподателя иск съставлява средство за защита, което все още не е изчерпано, и следователно не се налага преценка по чл. 2, Съдът напомня, че задълженията на държавата по този текст не се ограничават до простото плащане на обезщетение. Разследването, изисквано от чл. 2 и чл. 13 на Конвенцията, трябва да може да доведе до установяване и наказване на виновните. Поради това по-нататък Съдът изследва дали е налице съобразяване с този процедурен аспект на чл. 2 от Конвенцията.

б. Относно процедурното задължение по чл. 2 от Конвенцията

і. Полицейското разследване

118-119. Съдът намира за неубедителни критиките на жалбоподателя относно полицейското разследване. Същото е започнало незабавно след смъртта, разпитани са множество свидетели, в т.ч. цивилни лица, за чието твърдяно заплашване няма достатъчно доказателства, назначени са експертизи.

120. Следва да се отбележи обаче, че разследването на причинената от полицейски служител на RUC смърт е било оглашено и осъществено от други служители на RUC, които са изготвили заключението. Въпреки че надзор върху разследването е упражнила Независимата комисия за жалби против полицията

(ICPC), все пак е налице йерархическа връзка между полицаите, които са го осъществили, и тези, които са били разследвани, всичките подчинени на началника на RUC, който има функции в процеса на образуване на всяко дисциплинарно или наказателно производство. Правомощията на ICPC да разпорежи изпращане на заключението от разследването на главния прокурор или да изиска образуване на дисциплинарно производство не е достатъчна гаранция.

ii. Ролята на главния прокурор

122-123. Съдът отбелязва, че прокурорът е независим орган, натоварен с отговорността да реши дали да се предприеме наказателно преследване за евентуално извършено от полицаи престъпление. Той не е длъжен да мотивира решението си да не се предприема наказателно преследване, както е постъпил и в случая. Съдът няма съмнения в независимостта на прокурора, но когато независимостта на полицейското разследване поражда съмнения и не подлежи на обществен контрол, нараства значението на това дали прокурорът, натоварен с решението за наказателно преследване, демонстрира независимост при вземането му. Липсата на мотиви намалява общественото доверие, лишава близките на жертвата от информация по жизненоважен за тях въпрос и е пречка за атакуване на решението.

124. В настоящия случай Пиърс Джордан е застрелян невъоръжен. Това е ситуация, която, по думите на националните съдилища, крещи за обяснение. Жалбоподателят обаче не е информиран защо е прието, че стрелбата не съставлява престъпление или че извършителят-полицаи не следва да носи наказателна отговорност. Не са изготвени мотиви към решението, които да убедят разтревоженото общество, че е спасен законът. Това не отговаря на изискванията на чл. 2, освен ако информацията бъде получена по друг начин, но в случая това не е станало.

iii. Разследването на коронера

125. В Северна Ирландия, както и в Англия и Уелс, разследването на смъртни случаи може да се извърши чрез открити съдебни производства, провеждани от коронери – независими органи на съдебна власт, които обикновено заседават с жури от съдебни заседатели и които трябва да установят фактите около съмнителни смъртни случаи. На съдебен контрол подлежат както процедурните решения на коронера, така и неправилните указания, дадени на съдебните заседатели. Следователно съществуват сериозни гаранции за законосъобразността и коректността на това производство.

126-127. Настоящият случай се различава от този по споменатото по-горе дело *МакКен*. В Северна Ирландия лицето, заподозряно в причиняване на смъртта, не може да бъде задължено да даде показания (Правило 9(2) от Правилата за коронера от 1963 г.). На практика замесените полицейски служители и войници не се явяват лично. Вместо това като доказателства се приемат писмените им показания или записите от разпити. В настоящия случай сержант А не се е явил, а са били прослушани показанията му, депозиранни при полицейското разследване, което не дава възможност да се направи правилна преценка нито на неговата надеждност, нито на достоверността на показанията му по фактически обстоятелства от решаващо значение. Това лишава разследването

от възможност да установи пряко относимите към смъртта факти и по-специално законността на употребата на сила, а следователно и да постигне една от целите по чл. 2 от Конвенцията. Същото се изисква и от параграф 10 на Принципите за ефикасно предотвратяване и разследване на незаконните, произволни и бързи екзекуции на ООН, приети на 24 май 1989 г. от Икономическия и социален съвет с резолюция 1989/65.¹⁴

128. Твърди се също, че разследването на коронера е ограничено по обхват. Според националната съдебна практика, производството е за установяване на факти, а не за определяне на вина, и коронерът трябва да се ограничи до установяване само на пряко относимите към причиняването на смъртта обстоятелства. Същият стандарт е приложен и в случая по делото *МакКен*, което не е попречило да се изследват относимите аспекти на планирането и провеждането на операцията. Поради това Съдът не намира, че този подход непременно противоречи на изискванията на чл. 2. Преценката следва да се прави с оглед на конкретните обстоятелства. В случая няма данни да е препятствано изследването на относими към смъртта факти.

129. За разлика от коронерското разследване по делото *МакКен* обаче, в случая с решението си журито е можело само да определи личността на убития и датата, мястото и причината за смъртта, докато в Англия, Уелс и Гибралтар то може да направи серия заключения, в това число за "незаконно причинена смърт". Единственото отражение на решението на журито върху евентуално наказателно преследване е била възможността коронерът да изпрати на главния прокурор писмен доклад, ако счита, че може да е налице престъпление, без последният да е задължен да се произнесе в отговор или да изложи подробни мотиви защо не предприема действия. В случая прокурорът явно е преразгледал решението си, след като коронерът го е информирал за няколко появили се очевидци, но не е изложил съображения защо продължава да счита, че не са налице достатъчно доказателства за предприемане на наказателно преследване.

130. Независимо от полезната функция по установяване на фактите, която понякога коронерското разследване осъществява при смъртни случаи, Съдът намира, че в настоящия случай то не е изиграло ефективна роля за установяването или наказателното преследване на евентуално извършени престъпления и с оглед на това не съответства на изискванията на чл. 2.

131-132. Съдът не намира за основателно оплакването, че участието на близките на убития в коронерското разследване е било препятствано поради липсата на безплатна правна помощ за тези производства. Макар и такава да е била предвидена едва през юли 2000 г., жалбоподателят се е възползвал при обжалването по съдебен ред, а е бил представляван от адвокат и в течение на цялото производство. Изчакването на решението относно правото на близките на безплатна правна помощ е причинило обаче близо двегодишно забавяне в производството.

133. По въпроса за достъпа до документи Съдът отбелязва, че до неотдавна жалбоподателят не е можел да получи копия от показанията на свидетелите преди разпита им. Същият е случаят и по делото *МакКен*, където Съдът е приел, че това не е попречило съществено на адвокатите на семействата да разпитат

¹⁴ Според този текст "разследващите органи имат правото да получат цялата информация, необходима за разследването на смъртта. Извършващите разследването имат и правомощието да задължат служебните лица, за които се знае, че са участвали, да се явят и дадат показания ...".

свидетелите. Следва обаче да се отбележи, че разследването на коронера по делото *МакКен* е до известна степен изключение в сравнение с подобните производства по редица случаи в Северна Ирландия (вж. също делата *МакКер*¹⁵, № 28883/95; *Кели и др.*¹⁶, № 30054/96 и *Шанаган*¹⁷, № 37715/97 – всичките срещу Обединеното кралство). След делото *МакКен* Съдът придава все по-голямо значение на участието на най-близките роднини на починалите в производството и на достъпа им до информация (вж. цитираното решение *Йогур*, § 92).

134. Съдът отбелязва положителна промяна в производството пред коронера в Обединеното кралство след делото *Стивън Лоренс*, в посока към по-голяма откритост и справедливост. Понастоящем се препоръчва полицията да предоставя свидетелските показания 28 дни предварително. В случая Съдът не намира данни за лишаване от достъп до документи, необходими за изследване на фактите, но отбелязва, че липсата на предварителен достъп до свидетелските показания е причинила няколко отлагания и е поставила жалбоподателя в неравностойно положение спрямо представителите на полицията. Преди посочените положителни промени интересите на най-близките не са били адекватно защитени.

135. Съдът не намира за основателни твърденията на жалбоподателя, че издадените от министъра на отбраната и министъра за Северна Ирландия разпореждания за неразкриване на определена информация по съображения в обществен интерес са попречили на разследването на обстоятелствата от значение за смъртта на Пиърс Джордан.

136-138. Накрая Съдът обръща внимание на забавянето в производството. Разследването на коронера е започнало повече от 25 месеца след смъртта на Пиърс Джордан, без да се дава каквото и да е обяснение за това. Към деня на постановяване на настоящото решение, повече от осем години и четири месеца след събитията, то все още не е приключило. Макар и многократните отлагания да са ставали по искане или със съгласие на самия жалбоподател, те до голяма степен са резултат от трудностите пред роднините да участват в това производство. Ако се приемат за оправдани в интерес на справедливостта на процеса за семейството на жертвата, това повдига въпроса дали системата на коронерско разследване към този момент структурно е била в състояние да обезпечи едновременно бързина и ефективно участие на близките на убития.

140. По изложените съображения продължителността на коронерското разследване не може да се приеме за съобразна със задължението на държавата по чл. 2 от Конвенцията да обезпечи разследванията на смъртни случаи, настъпили при съмнителни обстоятелства, да бъдат извършвани веднага и с разумна бързина.

iv. Гражданското производство

141. Гражданските производства, които осигуряват съдебно установяване на фактите със съответните гаранции, както и с възможности за констатиране на нарушения на закона и за присъждане на обезщетение, са производства, започващи по инициатива на жалбоподателя, а не на властите. Като такива те не

¹⁵ *McKerr v. the United Kingdom*

¹⁶ *Kelly and Others v. the United Kingdom*

¹⁷ *Shanaghan v. the United Kingdom*

следва да се вземат под внимание при преценката дали държавата-ответник е спазила процедурните си задължения по чл. 2 от Конвенцията.

v. Заключение

142-143. След като обобщава изложените недостатъци на проведените производства, Съдът отбелязва, че не е негова задача да посочва какви точно производства трябва да въведат властите, за да обезпечат надлежно установяване на обстоятелствата при случаи на причинена от длъжностни лица смърт. Изискванията на чл. 2 могат да бъдат спазени и при разпределяне на функциите по установяване на фактите и наказателно преследване, както е в Северна Ирландия, ако наред с отчитането на законосъобразния интерес за охрана на националната сигурност се предоставят по достъпен и ефективен начин и необходимите гаранции. В случая не е намерен подходящият баланс.

145. Съдът намира, че не е спазено процедурното задължение, наложено от чл. 2 от Конвенцията, и в това отношение е налице нарушение на разпоредбата.

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията

146-148. Жалбоподателят твърди, че синът му е убит произволно при обстоятелства, при които е било напълно възможно да се осъществи арест, а сержант А умишлено го е застрелял вместо да го арестува. Той се позовава на тревогата, изразена например от Амнести Интернешънъл, че убийствата, извършени от силите за сигурност в Северна Ирландия, разкриват целенасочена политика за физическо ликвидиране вместо арест.

149. Съдът припомня, че законосъобразността на лишаването на Пиърс Джордан от живот тепърва следва да се установи в хода на висящото гражданско производство. Поради това и с оглед пределите на жалбата той не намира основание да прави изводи относно твърдяната мотивация, стояща зад инцидента. Евентуални въпроси относно ефективността на наказателното разследване са относими към чл. 2 и чл. 13.

150. Поради това Съдът не намира нарушение на чл. 6, т. 1 от Конвенцията.

III. Относно твърдяното нарушение на чл. 14 от Конвенцията

151- 153. Жалбоподателят се оплаква, че обстоятелствата, при които е убит синът му, разкриват дискриминация. Твърди, че в периода между 1969 г. и март 1994 г., 357 души са убити от силите за сигурност, като преобладаващото мнозинство от тях са млади мъже католици или принадлежащи към националистичната общност. Сравнявайки тези цифри с броя на убитите протестанти и вземайки предвид, че са повдигнати само 31 обвинения, а осъжданията са само четири, това показва дискриминационна употреба на смъртоносна сила и липса на законова закрила на една част от обществото, основана на национален произход или асоцииране с национално малцинство.

154. Съдът смята, че макар и според статистическите данни мнозинството от лицата, убити от силите за сигурност с огнестрелно оръжие, да са католици или от националистичната общност, то статистиката сама по себе си не може да свидетелства за наличие на практика, дискриминационна по смисъла на чл. 14.

155. Съдът не намира нарушение на чл. 14 от Конвенцията.

IV. Относно твърдяното нарушение на чл. 13 от Конвенцията

156-157. Жалбоподателят се оплаква от липсата на ефективни правни средства за защита.

159-160. Съдът припомня практиката си по чл. 13. В случаи на използване на смъртоносна сила или настъпила при съмнителни обстоятелства смърт той налага задължение не само за евентуално обезщетяване, но и за щателно разследване, годно да доведе до разкриване и наказване на виновните, като изискванията му са по-широки от задължението за разследване по чл. 2.

161-163. Съдът намира, че правната система в Северна Ирландия е различна от положението в Югоизточна Турция, където по редица дела е констатирано нарушение на чл. 13, тъй като не е било проведено никакво ефикасно разследване, а фактическите констатации в наказателното производство често са били решаващи за възможността да се води гражданско дело и следователно е съществувала тясна връзка между разследването и разполагаемите средства за защита като цяло.

В Северна Ирландия жалбоподателят трябва да изчерпи всички вътрешноправни средства за защита, в това число гражданското съдебно производство, в което съдът изследва фактите, определя отговорността и евентуално присъжда обезщетение. Това гражданско производство е напълно независимо от наказателното разследване и ефикасността му не е функция от надлежното провеждане на последното. В настоящия случай заведеното от жалбоподателя гражданско дело е все още висящо.

164. Що се отнася до оплакванията от проведеното разследване, те бяха разгледани във връзка с процедурните аспекти на чл. 2 и Съдът не вижда в случая отделен проблем по чл. 13.

165. Поради изложеното, не е налице нарушение на чл. 13.

166-175 Съдът определя обезщетение за претърпените от жалбоподателя неимуществени вреди в размер на 10 000 британски лири и присъжда 30 000 лири за направените разноси.¹⁸

¹⁸ Решението е единодушно по всички въпроси и текстове от Конвенцията.